

स्थायी तरलता सुविधा सम्बन्धी कार्यविधि, २०७३

प्रस्तावना

बैंकिङ प्रणालीमा तत्काल आई पर्ने अल्पकालीन तरलता समस्यालाई सम्बोधन गर्ने उद्देश्यले नेपाल राष्ट्र बैंक खुला बजार कारोबार विनियमावली, २०७१ को विनियम १७ बमोजिम प्रदान गरिदै आएको स्थायी तरलता सुविधा (Standing Liquidity Facility-SLF) लाई व्यवस्थित बनाउन आवश्यक देखिएकोले नेपाल राष्ट्र बैंक खुला बजार कारोबार विनियमावली, २०७१ को विनियम २३ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो कार्यविधि बनाई लागु गरिएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

- (१) यो कार्यविधिको नाम “स्थायी तरलता सुविधा सम्बन्धी कार्यविधि, २०७३” रहेको छ ।
- (२) यो कार्यविधि गभर्नरबाट स्वीकृत भएको मितिदेखि लागु हुनेछ ।*

२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

- (क) “बैंक” भन्नाले नेपाल राष्ट्र बैंक सम्भन्नु पर्छ ।
- (ख) “विभाग” भन्नाले राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग सम्भन्नु पर्छ ।
- (ग) “तोकिए बमोजिमका संस्था” भन्नाले स्थायी तरलता सुविधा उपयोग गर्न पाउने भनी मौद्रिक नीतिमा तोकिए बमोजिमका बाणिज्य बैंक (“क” वर्ग), विकास बैंक (“ख” वर्ग) र वित्त कम्पनी (“ग” वर्ग) सम्भन्नु पर्छ ।
- (घ) “ब्याजदर” भन्नाले स्थायी तरलता सुविधा प्रयोजनका लागि बैंकले मौद्रिक नीति मार्फत तोकेको बैंकदर सम्भन्नु पर्छ ।
- (ङ) “सुरक्षण पत्र” भन्नाले नेपाल राष्ट्र बैंक खुला बजार कारोबार विनियमावली, २०७१ को विनियम २० मा तोकिए बमोजिमका सरकारी ऋणपत्रहरु (ट्रेजरी बिल, विकास ऋणपत्र), नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र र बैंकद्वारा निर्धारित अन्य सुरक्षणपत्र सम्भन्नु पर्छ ।
- (च) “खुला बजार कारोबार सञ्चालन समिति” भन्नाले नेपाल राष्ट्र बैंक खुला बजार कारोबार विनियमावली, २०७१ को विनियम ३ बमोजिम गठन भएको समिति सम्भन्नु पर्छ ।

परिच्छेद-२

स्थायी तरलता सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था

३. स्थायी तरलता सुविधा लिन विभागमा निवेदन दिनुपर्ने:

- (१) यो सुविधा लिन चाहने तोकिए बमोजिमका संस्थाले तोकिए बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनुपर्नेछ । निवेदनको ढाँचा अनुसूचि-२ मा उपलब्ध छ ।
- (२) यो सुविधा तोकिए बमोजिमका संस्थाले मात्र लिन पाउनेछन् ।

* यो कार्यविधि गभर्नरबाट मिति २०७३/११/३० गते स्वीकृति भएको हो ।

- (३) यो सुविधा अन्तिम उपायको रूपमा उपयोग हुनुपर्ने हुँदा निवेदनमा सुविधा लिनुपर्नाको कारण (प्रयोजन/उद्देश्य) स्पष्ट खुलाउनु पर्नेछ । आवश्यक देखिएमा थप विवरण माग्न वा स्थलगत अनुगमन समेत गर्न सकिनेछ ।
- (४) स्थायी तरलता सुविधा लिन चाहने संस्थाको यस बैंकमा खाता हुनुपर्नेछ ।
- (५) यो सुविधा उपयोग गरे वापत तोकिए बमोजिमको ब्याजदरमा बैंकलाई ब्याज तिर्नुपर्नेछ ।
- (६) यो सुविधा लिनको लागि पेश गरिने निवेदनमा सम्बन्धित संस्थाका कम्तिमा दुईजना आधिकारिक व्यक्तिको दस्तखत र संस्थाको छाप लागेको हुनुपर्नेछ ।
- (७) स्थायी तरलता सुविधा माग गर्नको लागि पेश गर्नुपर्ने निवेदन, धितोको विवरण एवम् धितो राखिने सुरक्षणपत्रहरूको सक्कल प्रति कार्यालय समय सकिनु कम्तिमा एक घण्टा अगावै विभागमा प्राप्त हुनुपर्नेछ ।
- (८) स्थायी तरलता सुविधाको अधिकतम भुक्तानी समयावधि हाल ७ कार्यदिन रहेको छ । यो सुविधाको अधिकतम अवधि बैंकले मौद्रिक नीतिमा तोके बमोजिम हुनेछ । यस्तो अवधिको गणना कार्यालय खुलेको दिन (Working Days) को आधारमा गरिनेछ । यो सुविधा वापत लिएको ऋण तथा ब्याज निखन्ने दिन सार्वजनिक विदा पर्न गएमा त्यसपछिको कार्यालय खुलेको दिनमा निखन्नु पर्नेछ । यस्तो अवस्थामा सुविधाको अधिकतम भुक्तानी समयावधि सुविधा लिएको दिन भन्दा बढी पनि हुन सक्नेछ ।

परिच्छेद-३

धितो सम्बन्धी व्यवस्था

४. सुरक्षणको रूपमा धितो राख्नुपर्ने व्यवस्था:

- (१) यो सुविधा लिनको लागि तोकिए बमोजिमका सुरक्षणपत्र धितो राख्नु पर्नेछ ।
- (२) निवेदन साथ सुरक्षणको रूपमा धितो राख्न चाहेका सुरक्षणपत्रहरूको विवरण पेश गर्नुपर्नेछ । धितोको रूपमा सुरक्षण राख्न चाहेका सुरक्षणपत्रहरूको विवरण अनुसूचि-३ बमोजिमको फारममा उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (३) तोकिए बमोजिमका संस्थाले आफ्नो स्वामित्वमा रहेका सुरक्षणपत्रहरूको ९० प्रतिशतसम्ममात्र स्थायी तरलता सुविधा उपभोग गर्न सक्नेछन् ।
- (४) धितोको रूपमा सुरक्षण राख्नुपर्ने सुरक्षणपत्रहरूको सक्कलै प्रति (ब्याज भुक्तानी पुर्जा संलग्न भएका सुरक्षणपत्रको हकमा ब्याज भुक्तानी पुर्जा समेत) निवेदनसाथ विभागमा पेश गर्नुपर्नेछ । उपत्यका बाहिरका संस्थाले धितो राख्नुपर्ने सुरक्षणपत्रहरूको सक्कलै प्रति नजिकको बैंकको कार्यालयमा समयमै पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (५) स्थायी तरलता सुविधा वापत लिएको रकम ननिखनिएसम्म धितोमा रहेका सुरक्षणपत्रहरू बैंकको अभिलेखमा रोक्का रहने छन् ।

५. धितोमा रहेका सुरक्षणपत्र फिर्ता सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) स्थायी तरलता सुविधाको अवधि पुरा भएपछि सुविधा वापत लिएको साँवा र सोको ब्याज रकम बैंकले फिर्ता भुक्तानी प्राप्त गरे पश्चात् धितोको रूपमा रहेका सुरक्षणपत्र फिर्ता गरिनेछ ।

- (२) स्थायी तरलता सुविधा लिएको संस्थाको अनुरोध पत्रको आधारमा धितोमा रहेका सुरक्षणपत्र फिर्ता गरिनेछ ।

६. धितोमा रहेका सुरक्षणपत्रबाट पुनः यो सुविधा लिने सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) यो सुविधा लिएका संस्थाले विभाग समक्ष धितो राखेका सुरक्षणपत्र पुनः धितो राखी यो सुविधा लिन चाहेमा यस अघि सो सुविधा वापत लिएको पुरै साँवा-ब्याज रकम चुक्ता गरी धितो फुकुवा भएपछि मात्र पुनः सोही सुरक्षणपत्र धितो राखी यो सुविधा लिन पाउनेछन् । तर सुरक्षण स्वरूप राखेको धितोले खामेसम्म सोही सुरक्षणपत्रको धितोमा पुनः यस्तो सुविधा लिन भने बाधा पर्नेछैन ।
- (२) माथि बुँदा नं. ६ (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि यो सुविधा वापत पहिले लिएको साँवा र सो वापत तिर्नुपर्ने ब्याज रकम पुरै चुक्ता गर्न बैंकखातामा पर्याप्त मौज्दात कायम नभएको अवस्थामा बैंक समक्ष धितोको रूपमा रहेका सुरक्षणपत्रको धितोमा पुनः यो सुविधा लिन भने पाउनेछन् । यस्तो अवस्थामा धितो स्वरूप रोक्का रहेका सुरक्षणपत्र फुकुवा गरी पुनः उक्त सुविधा प्रदान गर्ने प्रयोजनका लागि मात्र विभागले सम्बन्धित संस्थाको यस बैंकमा रहेको खाता खर्च गरी लिनुपर्ने रकम असुल गरिसकेपछि पुनः सोही सुरक्षणपत्रको धितोमा सम्बन्धित संस्थाको यस बैंकमा रहेको खातामा उक्त सुविधा वापतको रकम जम्मा गरिदिने छ ।

परिच्छेद-४

रकम उपलब्ध गराउने, निखन्ने तथा हर्जाना सम्बन्धी व्यवस्था

७. रकम उपलब्ध गराउने सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) स्थायी तरलता सुविधा उपभोग गर्नका लागि रीतपूर्वकको निवेदन पेश भए पश्चात् आवश्यक प्रक्रिया पुऱ्याई सोही दिन सम्बन्धित संस्थाको यस बैंकमा रहेको खातामा स्वीकृत रकम जम्मा गरिनेछ ।
- (२) उपत्यका बाहिरका संस्थाहरुले सुविधा वापत धितो राख्नुपर्ने तोकिए बमोजिमका सुरक्षणपत्रको सक्कल प्रति नजिकको बैंकको कार्यालयमा पेश गरेको प्रमाणित भए पश्चात् मात्र स्वीकृत रकम जम्मा गरिनेछ ।

८. सुविधा निखन्ने सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) उपयोग भएको स्थायी तरलता सुविधाको अवधि पुरा भएपछि निखन्ने दिनमा सुविधा वापत प्रदान गरिएको साँवा रकम र तोकिए बमोजिमको दरले हुन आउने ब्याज रकम सम्बन्धित संस्थाको यस बैंकमा रहेको खातामा खर्च गरी बैंकले फिर्ता लिनेछ ।
- (२) सुविधा निखन्ने दिनमा सुविधा वापत लिएको साँवा-ब्याज रकम बैंकलाई फिर्ता भुक्तानी गर्नको लागि उक्त संस्थाको यस बैंकमा रहेको खातामा पर्याप्त मौज्दात कायम हुनु पर्नेछ ।
- (३) यो सुविधा निखन्ने दिन सार्वजनिक विदा परेमा त्यसपछिको कार्यालय खुलेको दिनमा निखन्नु पर्नेछ । यसो गर्दा निखन्ने दिनभन्दा अघिल्लो दिनसम्मको तोकिएको दरले हुन आउने ब्याज रकम समेत असुल गरिनेछ ।

९. हर्जाना सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) सुविधा वापत लिएको ऋण रकम निखन्ने दिनमा सम्बन्धित संस्थाले यस बैंकमा रहेको खातामा पर्याप्त मौज्दात कायम गर्न नसकेमा हर्जाना तिर्नु पर्नेछ ।
- (२) यस बैंकमा रहेको खातामा पर्याप्त मौज्दात कायम नभई सुविधा निखन्न नसकिने अवस्था आई परेमा आवश्यक मौज्दात कायम नभएसम्मको अवधिका लागि विभागले सुविधा वापत लिने ब्याजदरमा त्यतिनै दरमा हर्जाना थप गरी असुल गर्नेछ ।

१०. धितो सकार सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) सुविधा वापत लिएको साँवा तथा सोको ब्याज रकम फिर्ता भुक्तानी गर्न नसक्ने अवस्था आईपरेमा सुरक्षण वापत विभागमा धितो रहेका सुरक्षणपत्र खुला बजार कारोबार सञ्चालन समितिको निर्णयानुसार बैंकले सकार गर्नेछ ।
- (२) सुरक्षणको रुपमा धितो रहेका सुरक्षणपत्र बैंकले सकार गर्नुपर्ने अवस्था आईपरेमा सम्बन्धित संस्थाले सुविधा वापत धितो रहेका सुरक्षणपत्र सकार गरी साँवा-ब्याज रकम असुल गर्नुहुन भनी विभागलाई लिखित अनुरोध गर्नुपर्नेछ । तर धितोमा रहेका सुरक्षणपत्रको मूल्यभन्दा साँवा, ब्याज तथा हर्जाना रकम बढी हुन जाने अवस्था देखिएमा सम्बन्धित संस्थाको लिखित अनुरोधको आवश्यकता पर्नेछैन ।
- (३) सुरक्षणको रुपमा धितो रहेका सुरक्षणपत्र बैंकले सकार गरी सुविधा वापत प्रदान गरिएको साँवा-ब्याज तथा हर्जाना रकम असुलउपर गरी बाँकी रहेको रकम सम्बन्धित संस्थाको यस बैंक स्थित खातामा जम्मा गरी दिनेछ ।
- (४) सुरक्षणको रुपमा धितो रहेका सुरक्षणपत्र बैंकले सकार गर्ने सम्बन्धमा खुला बजार कारोबार सञ्चालन समितिको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

परिच्छेद-५

विविध

११. तोकिए बमोजिम हुने:

- (१) स्थायी तरलता सुविधा उपभोग गर्न पाउने संस्था, धितो राख्नुपर्ने सुरक्षणपत्रहरु, सुविधाको अधिकतम अवधि, ब्याजदर, सुविधा वापत धितो राख्नु पर्ने सुरक्षणपत्रको अधिकतम सीमा रकम तथा अन्य शर्तहरु बैंकले समय-समयमा तोके बमोजिम हुनेछ ।

१२. खारेजी र बचाउ:

- (१) यो कार्यविधि लागू भएपछि स्थायी तरलता सुविधाका सम्बन्धमा यस भन्दा अधिको कार्यविधि अनुसार भए गरेका सम्पूर्ण कार्यहरु यसै कार्यविधि अनुसार भए गरेको मानिनेछ ।
- (२) स्थायी तरलता सुविधा सम्बन्धी कार्यविधि, २०६५ र २०७१ खारेज गरिएको छ ।